

Veilig werken doe je uit jezelf

Een bedrijf kan alle veiligheidsmaatregelen genomen hebben, de factor 'mens' is niet zomaar te beïnvloeden. Uit recente cijfers van de Arbeidsinspectie blijkt dat veel werknemers geen gebruik maken van de ter beschikking gestelde maatregelen (procedures en voorzieningen). Hoe hiermee om te gaan?

*Peter van Houtum, veiligheidscoördinator
Gebr. Janssen te Beugen*

De titel van dit artikel klinkt logisch, echter als veiligheidscoördinator loop ik al jaren aan tegen het punt dat werknemers niet automatisch ter beschikking gestelde veiligheidsmiddelen gebruiken en/of de juiste methode toepassen om veilig te werken. Alhoewel het de laatste jaren verbetert, is dit een punt dat absoluut aandacht nodig heeft.

Als inleiding grijp ik terug op een artikel dat ik bijna tien jaar geleden in *Roofs* gepubliceerd heb over het veiligheidsbeheerssysteem VCA. In dit bewuste artikel licht ik toe wat VCA is en waarom een bedrijf over zou moeten gaan op het veiligheidsbeheerssysteem VCA. Aan de hand van eigen ervaring en op basis van cijfers uit de praktijk probeerde ik in dit artikel antwoord te geven op de vraag of VCA een lust of een last is voor een bedrijf.

Op het eind van het artikel kwam ik tot de volgende conclusie: "VCA is in de ogen van de auteur beslist een lust en geen last. Voorwaarde is wel dat alle medewerkers in een bedrijf, die dit veiligheidsbeheerssysteem heeft ingevoerd, meewerken aan het in stand houden van dit systeem. Ze moeten dus willen. Het bedrijf profiteert dan maximaal van de synergie die tussen alle elementen ontstaat. Ook voldoet het bedrijf aan de wettelijke eisen op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieuzorg. De belangrijkste doelstelling, het terugdringen van het aantal ongevallen en beroepsziektes, wordt aangepakt. Er wordt veiliger en gezonder gewerkt. Naast deze doelstelling zijn er ook andere voordelen, dit zijn voordelen waarbij het bedrijf zich op een positieve manier onderscheidt en concurrentievoordelen krijgt. Wel wordt opgemerkt dat het invoeren en handhaven van het VCA-systeem niet altijd simpel is. Het bedrijf dat zich wil certificeren zal door de zure appel heen moeten bijten. Maar als het lukt ontstaat er iets goeds, een lust en geen last."

Deze conclusie geeft aan dat ondanks een goed veiligheidsbeheerssysteem er onveilig gewerkt wordt door de mensen. Met

andere woorden: de situatie heden ten dage is dat nog steeds de arbeidsomstandighedenwetgeving overtreden wordt door de werknemers van ons bedrijf. Het probleem zit in het 'willen'. Het gaat om de algemene houding en gedrag van werknemers ten opzichte van veiligheid; men is zich wel bewust van, maar niet voldoende alert op risico's, en de eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid zou onvoldoende worden onderkend. Een recent onderzoek van de Stichting Consument en Veiligheid (in opdracht van het Ministerie van SZW en het Ministerie van VWS) rapporteert dit probleem.

De laatste tien jaren is er enorm veel energie gestoken in het juist toepassen van veiligheidsmethoden en -middelen. Minder belicht is de 'zachte kant van veiligheid' - te weten houding en gedrag. Door juist aan deze minder tastbare kant aandacht te besteden zal de afstand van de mens tot de elementen 'methode' en 'materiaal/middelen' worden verkleind. Hierdoor komt het doel 'veilig werken' meer en meer binnen handbereik. Des te meer overlap er is tussen de elementen, des te veiliger er gewerkt wordt.

Een probleem is dat veiligheid niet als zodanig wordt herkend. Met veiligheid mag je niet spotten. Veilig werken is immers bewust omgaan met aanvaardbare risico's. Veiligheid zit niet in één persoon alleen, het hele bedrijf dient zich hiermee te committeren. Veilig werken moet net zo ingebed zijn in de dagelijkse routine van de werknemer als eten en drinken. De cultuur van de organisatie moet veiligheid uitspreken. Door zich met een cultuur te associëren verschaffen de werknemers een identiteit en committeren zij zich aan een aantal, vaak ongeschreven, afspraken over hoe men zich behoort te gedragen. Dit laatste is belangrijk. Hier is het waar veiligheid automatisch gaat!

Om te bereiken dat de cultuur van de organisatie veiligheid uit spreekt zal een pakket van maatregelen genomen moeten worden, zodanig dat veiligheid zich uit in duurzaam gewenst gedrag. Het bedrijf moet in een 'veiligheids-flow' geraken. Hierbij moet gedacht worden aan de juiste samenhang tussen cultuur, leiderschapsstijl, bedrijfsprocessen en -structuren. De samenhang moet zodanig zijn dat vaardigheden volledig benut worden, met andere woorden: er moet een juiste fit zijn. Levenslang leren en veranderen is daarbij een normale activiteit. Kijkend naar zwermtelligentie houdt dit in dat we kunnen vliegen, maar als omstandigheden dit nodig achten, bijvoorbeeld gevaar, we snel een nieuwe vliegroute kunnen kiezen.

Bedrijven presteren aanzienlijk beter met medewerkers die zich werkelijk betrokken voelen bij de onderneming en zich daarin als mens en medewerker erkend en gewaardeerd weten. Niet systemen, protocollen en procedures zijn het meest bepalend voor succes, maar de inzet en kwaliteiten van de medewerkers. De top die dat weet te sturen is humaan en effectief én laat veiligheid ademen in de gehele organisatie. Hoe kunnen we hier praktisch handen en voeten aan geven om het doel te bereiken waarbij mensen duurzaam veilig werken, waarbij ze het ter beschikking gestelde veiligheidsmateriaal gebruiken en de juiste methodes toepassen?

De volgende maatregelen zullen helpen om het doel te bereiken:

1. Zorg voor betrokkenheid van het management; dit is een must
2. Kies voor een veiligheidsbeheerssysteem
3. Coach en geef richting aan gedrag
4. Creëer een basis voor vertrouwen
5. Laat veiligheid opslaan in routine
6. Intervenier continu en schakel irrationele gedachten uit
7. Zorg voor herkenbaarheid van veiligheid
8. Laat werknemers zichtbaar onderdeel uitmaken van het bedrijf en werk aan het imago
9. Betrek de werknemer bij veiligheid
10. Beïnvloed de werknemer, beïnvloed de groep
11. Beloon mensen met je hart
12. Meet en vier resultaten
13. Stimuleer cultuurvorming

De juiste mix van deze maatregelen zal meehelpen aan het gewenste doel, te weten: 'Veilig werken doe je uit jezelf'. Mits juist toegepast ligt een volgende fase in veiligheid binnen handbereik. Wie is hier klaar voor?

Hoe nu verder? Op dit moment lopen er diverse initiatieven om duurzaam veiligheidsgedrag nader uit te werken. Eén hiervan is de belangrijke eerste stap het bespreekbaar maken van veiligheid. De Stichting Consument en Veiligheid heeft hiervoor de beschermengel Alerta bedacht. Een goed initiatief, want hoe vaak ging het 'net goed'? Hoe vaak leek het alsof de werknemers een beschermengeltje op hun schouder hadden zitten? Beschermengel Alerta wijst een ieder op de eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid, aangezien zij niet 24 uur per dag op iemands schouder kan zitten. Op een sympathieke wijze maakt zij veiligheid be-

spreekbaar. Het bespreekbaar maken van veiligheid is vaak een lastige kwestie. Werknemers vinden veiligheidsmaatregelen vaak lastig of zelfs onnodig, bijvoorbeeld vanwege hun jarenlange werkervaring. Leidinggevenden kunnen het lastig vinden om het onderwerp veiligheid aan te kaarten of om mensen hierop aan te spreken. Ook kan zogenaamd afhankelijkheidsgedrag, waarbij niemand zich echt verantwoordelijk voelt, een probleem zijn. Alerta zorgt voor herkenbaarheid, is een communicatiemiddel en zorgt voor het vastleggen van veiligheid in het geheugen.

Peter van Houtum, Gebr. Janssen te Beugen.

Met het voordeel herkenbaarheid wordt één van de grootste problemen opgelost op het gebied van veiligheid. Veiligheid was niet herkenbaar. Middels Alerta wordt veiligheid verankerd. Perfect. Verder zal een gecombineerde mix van maatregelen de werknemer en werkgever ertoe brengen samen bewuster om te gaan met veiligheid op de werkvloer. Op den duur zal dit ertoe leiden dat werknemers veilig werken uit zichzelf! Dit is geen utopie, dit is mogelijk. ●